

De revolutie eet haar eigen kinderen op

Marc Hooghe (hoofdredacteur 2003-2004)

Natuurlijk heeft professor Dewachter gelijk. Ik heb een paar jaar de abonnementbestanden van *Res Publica* opgevolgd, en je zag de openbare bibliotheken en de studiediensten van politieke partijen systematisch afhaken naarmate de inhoud van de artikelen technischer werd, en dus ook ‘hermetischer’. Dus ja, die band met de nationale politiek hebben we inderdaad verloren, en ik vermoed dat het tijdschrift tegenwoordig alleen nog in universiteitsbibliotheken te vinden is. De vraag is natuurlijk of die trend alleen maar nadelen heeft. Iedereen die al eens een beleidsrapport heeft geschreven, zal dezelfde ervaring hebben met politici: het zijn bijna per definitie onbetrouwbare partners. Als de conclusies van je onderzoek passen bij de al eerder gemaakte beleidsplannen, dan merk je tot je verrassing dat je vaak (al dan niet correct) geciteerd wordt. Als de conclusies niet passen bij de plannen, daarentegen, dan verdwijnt het resultaat van al dat harde werk in een anonieme lade. De vraag is dus wat het resultaat was van die nauwe banden tussen de politieke wetenschappen en de politiek die er vroeger allicht waren. Voor de echte beleidsstudies, zoals over pensioenen, criminologie of sociale zekerheid, kan je hier en daar duidelijk aantonen dat een specifiek onderzoek heeft gezorgd voor een bepaalde maatregel. Maar voor de po-

litieke wetenschappen in het algemeen zie ik niet onmiddellijk zo’n directe invloed. In alle bescheidenheid moeten we toegeven dat de politieke wetenschappen, als discipline, niet zo’n grote invloed heeft op het beleid of op de samenleving.

Bovendien moeten we er rekening mee houden dat elk voordeel ook zijn nadeel heeft. Het nadeel van een nauwe band met de samenleving is dat de thema’s waarover we werken ook relevant moeten zijn voor diezelfde samenleving. Ik ben er niet van overtuigd dat dit nuttig of noodzakelijk is. Het is belangrijk dat wetenschappers hun onafhankelijkheid bewaren en zelf in belangrijke mate hun eigen onderzoeksthema’s kunnen kiezen, op basis van theoretische overwegingen. Ik sta altijd een beetje huiverachtig tegenover pogingen om politici te laten bepalen waarover we onderzoek mogen doen, laat staan dat we ons laten dicteren door een grillige publieke opinie of door machts- en hongerige drukingsgroepen. Als we te dicht aanschurken bij de macht, verliezen we onze onafhankelijkheid, en dat is toch het meest kostbare goed waarover we als wetenschapper beschikken.

Ik zie ook nog een ander voordeel van de trend naar een ‘hermetischere’ politicologie: de term ‘hermetisch’ is er natuurlijk enkel in de ogen van een bepaald publiek. Naarmate we het contact met de

nationale publieke opinie hebben verloren, hebben we er een heel ander publiek bijgewonnen, voor wie onze geschriften totaal niet hermetisch zijn. De politieke wetenschappen in ons land zijn nu veel sterker internationaal georiënteerd dan enkele decennia geleden. Dat uit zich op alle mogelijke manieren: er wordt meer gepubliceerd in internationale tijdschriften, *the Belgian case* duikt regelmatig op in de belangrijkste internationale congressen en onze vakgroepen zelf zijn internationaler geworden. Ik vermoed dat er in de Lage Landen geen enkele vakgroep politieke wetenschappen meer is waar je gewoon in het Nederlands kan vergaderen, iets wat twee decennia geleden nog bijzonder gebruikelijk was. Al die nieuwe internationale collega's zijn zonder meer een aanwinst: ze zorgen voor nieuwe theoretische perspectieven en ze brengen nieuwe ervaringen binnen. Als we ons te zeer richten op de binnenlandse *politique politicienne* dan snijden we ons af van die internationale uitwisseling die extreem belangrijk is geworden binnen onze discipline. We verliezen misschien voeling met de Belgische samenleving, maar we krijgen daarvoor veel in de plaats.

De eindbalans is in mijn ogen dan ook gemengd: we hebben inderdaad iets verloren in de manier waarop we nu politieke wetenschappen bedrijven, en met collega Dewachter betreur ik dat verlies. Je merkt dat er in de samenleving toch wel nood is aan een ernstigere analyse van het politieke bedrijf, en als de discipline in haar geheel afhaakt, dan laat je die markt over aan beunhazen. Dat is spijtig, maar we moeten ons daarover ook niet al te veel illusies maken. De media pakken graag uit

met alarmkreten, dat zorgt altijd voor goede titels, maar meestal is de inhoud van het stuk de volgende dag alweer vergeten.

Overigens: als men wil dat de sociale wetenschappen (in hun geheel) nog altijd een bijdrage kunnen leveren aan het maatschappelijke debat, dan bestaat daar een bijzonder eenvoudige oplossing voor: zorg voor de nodige structuren. Ik denk dan aan het Nederlandse voorbeeld van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) of het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP), waar zeer ernstige en capabele mensen werken en er bijzonder relevant werk wordt verricht. Dergelijke structuren vallen buiten de academische publicatierace en de onderzoekers kunnen het zich dus veroorloven de aandacht te richten op publicaties die relevant en leesbaar zijn. In België ontbreken dergelijke structuren evenwel zo goed als volledig, de verdienstelijke pogingen van de Studiedienst van de Vlaamse Regering niet te na gesproken. Er is evenwel een bijzonder groot schaalverschil tussen de investeringen in België en de instellingen die in Nederland werken. Men kan niet verwachten van universitaire onderzoekers dat ze, 's avonds na hun dagtaak, het werk van de WRR of de SCP nog eens lichtjes overdoen. Als je zoiets ernstig wil doen, dan heb je daarvoor een volwaardige staf nodig, die ook binnen de instelling de eigen carrière kan uitbouwen.

De trend naar een meer gespecialiseerde en academische invulling van de politieke wetenschappen is bovendien onvermijdelijk. Voor onze Nederlandse lezers: in Vlaanderen is het de gewoonte dat rectoren verkozen worden door de universiteit. Dat zorgt voor heuse verkie-

zingscampagnes, met de daarbij horende vage beloften. Een belofte die daarbij geregeld terugkomt is dat men iets zal doen aan het belang dat gehecht wordt aan wetenschappelijke publicaties. Dat is een wat vreemde belofte, omdat men er blijkbaar van uitgaat dat de rector van één Vlaamse universiteit eventjes de internationale publicatiedruk ongedaan kan maken. Misschien was dat vroeger zo, toen iedereen nog ‘van de wieg tot het graf’ binnen dezelfde instelling bleef en je stamboom belangrijker was dan je wetenschappelijke profiel. Maar we worden nu al lang niet meer enkel beoordeeld door de eigen instelling. Veel belangrijker is het oordeel van tijdschriftreviewers, commissies van NWO en FWO, Europese jury’s, buitenlandse juryleden van doctoraten en aanwervingscommissies die beslissen over het lot van onze voormalige doctorandi. Mijn ervaring is dat er binnen al die gremia toch een merkwaardige consensus bestaat over wat nu precies een goede wetenschapper is. Het is gewoon onmogelijk om zich nog aan die consensus te

onttrekken en te doen alsof je ergens in Vlaanderen de tijd kan laten stilstaan. De Vlaamse politieke wetenschappers zijn geen eiland, maar volgen gewoon de internationale trends.

Het is intussen twee decennia geleden dat enkele jonge Turken het initiatief namen om van *Res Publica* een moderner, eigentijds tijdschrift te maken. We geloofden toen oprecht dat er in de Lage Landen voldoende wetenschappelijk talent was om ook in het Nederlands te publiceren. Dat model heeft het ongeveer twintig jaar volgehouden en verdwijnt met dit nummer. De evolutie is dus veel sneller gegaan dan we toen voor mogelijk hadden gehouden. Aan de ene kant is er het besef dat we toen mee hebben gezorgd voor een noodzakelijke ‘update’ van de discipline. Aan de andere kant is het ook pijnlijk vast te stellen dat de nieuwe generatie politicologen het niet langer belangrijk vindt om in het Nederlands te publiceren. Zoals we als politieke wetenschappers maar al te goed weten: de revolutie eet haar eigen kinderen op.